

საქართველოს ეკონომიკა ინოვაციებსა და ტექნოლოგიებში გარღვევას მოითხოვს

რუსუდან პაპასკირი

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

სტატიაში დასმულია საკითხი იმის შესახებ, საქართველოს ეკონომიკის ინოვაციური განვითარება რომელი სტრატეგიით – „გადმოტანის“, „დასესხების“ თუ „გაძლიერების“ კუთხით უნდა მოხდეს. ამ მიზნით კრიტიკულად განხილულია ყველა მნიშვნელოვანი სამთავრობო დოკუმენტი, რომელიც პირდაპირ თუ არაპირდაპირ ამ საკითხს ეხება. საქართველოსთვის ყველაზე მისაღებად ჩათვლილია „საქართველოს ინოვაციური განვითარების კონცეფცია“ (ავტორები ნ. ძიძიკაშვილი და დ. გიორხელიძე) დაფიქსირებული ინოვაციური „გარღვევის“ სტრატეგია. მას სტატიის ავტორმა უწოდა სტრატეგია – „გაძლიერება პლიუსით“.

სტრატეგია ეფუძნება ქვეყანაში არსებულ ფუნდამენტურ, გამოყენებით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოებსა და მათ შემდგომ განვითარებას მოსალოდნელი სამეცნიერო რევოლუციის პირობებში. ეს არის მეტად თამამი და გაბედული სტრატეგია. მხოლოდ სახელმწიფოს შეუძლია ითაოს ეს საქმე და ამ სფეროში საქართველოს მომავალი რეალობად აქციოს.

სტატიის ავტორი აკეთებს დასკვნას, რომ თუ ქვეყნის მთავრობა ამ სტრატეგიას გაატარებს, მაშინ საქართველო თავისი მეცნიერული პოტენციალით მეშვიდე ტექნოლოგიური წყობის პიონერი იქნება.

საკვანძო სიტყვები:

პრიორიტეტები, ინოვაცია, ტექნოლოგია, ტრადიციული გარღვევა, უახლესი დასესხება, სამეცნიერო პოტენციალი, გაძლიერება.

შესავალი

ყველასათვის ცნობილია, რომ ნებისმიერი სახელმწიფოს, განვითარებულის და განვითარებადის, მთავრობის ძირითადი ამოცანაა ეკონომიკის ზრდის უზრუნველყოფა და სტაბილიზაცია. ყვეალზე მეტად ეს განვითარებად ქვეყნებს სჭირდება.

საქართველო განვითარებადი ქვეყანაა. დღევანდელი საქართველოს მთავარი პრიორიტეტიც ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური გაჯანსაღება და ეკონომიკური ზრდის პოლიტიკაზე გადასვლაა. ამ სტრატეგიული ამოცანის რეალიზაცია მრავალ ფაქტორთან არის დაკავშირებული და საჭიროებს განვითარების პროგნოზირებას, ალტერნატიული მიმართულებების (სცენარების) განხილვას, გარე და შიდა ფაქტორების კომპლექსურ გააზრებას, გარდაქმნის მოსალოდნელი წინააღმდეგობების შეფასებას და, ამის საფუძველზე, განვითარების პროგრამის შედგენას და განხორციელებას. ამ პროგრამის განხორციელებით უნდა მოხდეს ახალი სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის ფორმირება საქართველოში.

1. საქართველოს დარბოზრივი პრიორიტეტები.

საქართველოს ეკონომიკის გაჯანსაღების და სტაბილიზაციის ამ ალგორითმს ყველა მეცნიერი იზიარებს. რაც შეეხება იმ საკითხს, თუ ეკონომიკის რომელი დარგების – ტრადიციული თუ ახალი – პრიორიტეტული განვითარებით მიაღწიოს საქართველომ ამ მიზანს, მათი აზრები განსხვავებულია.

საქართველოს 2001-2005 წლების ინდიკატურ გეგმაში პრიორიტეტულ დარგებად მოხსენიებული იყო ენერგეტიკა, ტრანსპორტი და კავშირგაბმულობა, სოფლის მეურნეობა, გადამამუშავებელი მრეწველობა და ტურიზმი.

ა. თვალჭრელიძის, ა. სილაგაძის, გ. ქეშელაშვილის და დ. გეგიას ავტორობით შედგენილ საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამაში (თბ., 2011) საქართველოს პრიორიტეტულ დარგებად დასახელებულია სოფლის მეურნეობა, სამთო მრეწველობა, ტურიზმი, კვების მრეწველობა და მანქანათმშენებლობა [1, გვ. 237-254].

საქართველოს მთავრობის მიერ 2013 წელს შემუშავებულ დოკუმენტში – „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია, საქართველო — 2020 (პროექტი)“ – საერთოდ არ არის ნაჩვენები დარგების (ან ქვედარგების) ჩამონათვალი, რომელთა განვითარებას საქართველოს სახელმწიფო პრიორიტეტულად მიჩნევს 2020 წლისთვის.

მეცნიერების – ნ. ძიძიკაშვილის და დ. გიორხელიძის ავტორობით შექმნილ დოკუმენტში – „საქართველოს ინოვაციური განვითარების კონცეფცია გრძელვადიან პერსპექტივაში“ (თბ., 2012) ასეთ სფეროებად მიჩნეულია: სოფლის მეურნეობა და კვების პროდუქტების წარმოება, ფარმაცევტული პროდუქციის დამზადება, ენერგეტიკა, ტრანსპორტი [2, გვ. 16]. ავტორები ამ სფეროებს მოიაზრებენ საქართველოს საბაზრო ნიშებად მომავალი საქართველოსთვის.

დარგობრივი პრიორიტეტები საკმაოდ ბუნდოვანია ქართველ მეცნიერთა ცალკეულ გამოკვლევებშიც. ამის მიუხედავად, როგორც ჩვენს მიერ აქ განხილული დოკუმენტების ავტორები, ისე სხვა გამოკვლევების ავტორებიც, ცალსახად თვლიან: განუზრუნვლად იმისა, თუ რა განვითარდება საქართველოში, იგი აუცილებლად უნდა მოხდეს ახალი და უახლესი ინოვაციების და ტექნოლოგიების გამოყენებით. სხვათაშორის, არა თუ ახლა, არამედ მსგავს ჩანაწერს ვკითხულობთ 2002 წლის სამთავრობო დოკუმენტში – „საქართველოში ეკონომიკური განვითარებისა და სიღარიბის შემცირების სტრატეგიაში“ [3, გვ. 70-73]:

„საქართველო ორიენტაციას აიღებს უახლესი ტექნოლოგიების დანერგვასა და შემუშავებაზე... მკვეთრად გაიზრდება თანამედროვე ტექნიკა-ტექნოლოგიების ხვედრითი წილი მრეწველობაში და მიღებული იქნება სპეციალური ზომები საქართველოში ახალი ტექნოლოგიების და „ნან-ჰონ“-ის იმპორტისთვის. საქართველომ სრულად უნდა გამოიყენოს თავისი პოტენციალი და გახდეს სამეცნიერო და ტექნოლოგიური ლიდერი რეგიონში და აიღოს თავის თავზე ახალი სამეცნიერო იდეების და ტექნოლოგიების ადაპტაციის საქმე“. ამ დოკუმენტში, მართლაც, საუკეთესოდ იყო დეკლარირებული ამ სფეროში საქართველოს მიზანი,

მაგრამ დღეს ყველასთვის ცხადია, რომ ამ დოკუმენტში დასახული არც ერთი მიზანი არ შესრულებულა.

აქედან ჩნდება შიში იმისა, რომ ქვეყნისთვის ეს სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საქმე, როგორც დღემდე, ისე ახლაც, არ დარჩეს მხოლოდ დეკლარირების დონეზე და იმ პირობებში, როცა მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნები იწყებენ VI ტექნოლოგიურ წყობაზე გადასვლას, საქართველო არ დარჩეს მეოთხე ტექნოლოგიური წყობის დონეზე.

2. საქართველოს ინოვაციური სტრატეგია.

ისე, როგორც ეკონომიკის დარგობრივ სტრუქტურასთან მიმართებაში, საქართველოს ინოვაციური განვითარების ხაზითაც ჯერ-ჯერობით არ არის გამოკვეთილი ქვეყნის ცალსახა სტრატეგია. როგორც ცნობილია, ინოვაციური სტრატეგიის სამი ძირითადი მიმართულება არსებობს [4, გვ. 327]:

1. „გადმოტანის“ სტრატეგია;
2. „დასესხების“ სტრატეგია.
3. „გაძლიერების“ სტრატეგია.

„გადმოტანის“ სტრატეგია გულისხმობს ახალი, კონკურენტუნარიანი პროდუქციის წარმოების ათვისებას საზღვარგარეთულ მეცნიერულ-ტექნოლოგიურ და ინოვაციურ პოტენციალზე დაყრდნობითა და ძალიან ეფექტიანი ახალი ტექნოლოგიების ლიცენზიების საზღვარგარეთიდან შეძენის გზით.

„დასესხების“ სტრატეგია გულისხმობს ინოვაციური ტექნოლოგიური პროდუქციის (რომელიც მანამდე ინარმოებოდა მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში) წარმოების ათვისებას მიმღები ქვეყნის საკუთარი ინოვაციური პოტენციალის გამოყენებით.

„გაძლიერების“ სტრატეგია გულისხმობს ახალი პროდუქციის ათვისებას ახალი და უახლესი ტექნოლოგიების, ქვეყნის საკუთარი მეცნიერულ-ტექნიკური და სანარმოო-ტექნოლოგიური პოტენციალის და საერთაშორისო გამოცდილების გამოყენებით.

აღნიშნულ სტრატეგიებს შორის საქართველოსთვის ოპტიმალური სტრატეგიის არჩევაა საჭირო. ამ არჩევანით წყდება საქართველოს მომავალი ბედი. დღეს საქართველო ინოვაციების

„გადმოტანის“ სტრატეგიით მუშაობს. ამ სტრატეგიას მრავალი ქართველი მეცნიერი აკრიტიკებს, რადგან ისეთი მეცნიერული პოტენციალის ქვეყანა, როგორიც არის საქართველო, არ უნდა იყოს დამოკიდებული უცხოეთზე. „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამის“ ავტორების ა. თვალ-ჭრელიძის, ა. სილაგაძის, გ. ქეშელაშვილის და დ. გეგიას აზრით, „ოპტიმალურ გზას საქართველოსთვის წარმოადგენს „დას-ესხების“ სტრატეგიის განვითარება... ამასთან, ზოგიერთ დარგში შესაძლებელია „გაძლიერების“ სტრატეგიის გამოყენებაც“ [1, გვ. 213]. 2013 წელს შექმნილ „საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიაში (საქართველო – 2020)“ არ ჩანს, ინოვაციური სტრატეგიის რომელ მიმართულებას ვირჩევთ, და, რატომ ვირჩევთ მას და არა სხვას.

საქართველოსთვის ყველაზე მისაღებად ჩვენ მაინც მიგვაჩნია ქართველი მეცნიერების ნ. ძიძიკაშვილის და დ. გიორხელიძის მიერ შემუშავებული და შემოთავაზებული ინოვაციური გარღვევის სტრატეგია, რომელიც ეფუძნება ქვეყანაში არსებულ ფუნდამენტურ, გამოყენებით და საცდელ-საკონსტრუქტორო სამუშაოებსა და მათ შემდგომ განვითარებას მოსალოდნელი სამეცნიერო რევოლუციის პირობებში. ამასთან, გათვალისწინებული უნდა იქნას თანამედროვე მე-5 და მე-6 ტექნოლოგიური წყობის შესაბამისი სამენციერო-ტექნოლოგიური საფუძვლების შექმნის პოტენციალი“ სად იწყება [2, გვ. 11].

ჩვენი გაგებით, ინოვაციური გარღვევის ამ სტრატეგიაში იგულისხმება „გაძლიერების“ სტრატეგია პლუსით. ეს არის მეტად თამამი და გაბედული სტრატეგია, მაგრამ საქართველოს სამეცნიერო პოტენციალი, რომელიც ჯერ კიდევ შემორჩენილია, ამის საფუძველს იძლევა. როგორც ჩანს, ამ სტრატეგიის ავტორების ეს შემოთავაზება სწორედ ამ საფუძველს ეყრდნობა და, ჩვენი ღრმა რწმენითაც, თუ ამ შემოთავაზებას სახელმწიფოს მხრიდან სათანადო ფინანსური ხმარდაჭერა ექნება, ის აუცილებლად განხორციელდება. სტრატეგიის ავტორები მთავრობას სთავაზობენ, ვიდრე ჯერ კიდევ მთლიანად დაგვიანებული არ არის, ჩატარდეს ინვენტარიზაცია და ინსპექტირება სამამულო გამოგონებების,

მეცნიერთა ჯგუფების, კონსტრუქტორთა, ინჟინერთა და პროგრამისტთა ჯგუფების (რომელთაც ხელენიფებათ ეფექტიანი ინოვაციური პროდუქციის შექმნა), ტექნოლოგიურ-სამენციერო საწარმოების – ბიო-ტექნოლოგიებში, ფარმაცოლოგიაში, ფარმაციაში, იზოტოპებში, ბირთვულ ფიზიკაში და სხვაში და, მის მასალებს დაეფუძნოს ეროვნული ინოვაციური სისტემა, რომლის მისია იქნება ქვეყნის განვითარების ინოვაციურ ტიპზე გადაყვანის უზრუნველყოფა შერჩეული პრიორიტეტების საფუძველზე.

ამ სტრატეგიის ავტორები ქვეყნის ინოვაციური განვითარების მთავარ დაბრკოლებას სუბიექტის არარსებობაში ხედავენ, ანუ სუბიექტისა, რომელიც ითავეს ამ საქმეს და ამ სფეროში საქართველოს მომავლის რეალობად გადააქცევს. ასეთი სუბიექტი შეიძლება იყოს თვით სახელმწიფო, ელიტარულ მეცნიერთა ჯგუფი, არასამთავრობო ორგანიზაცია ან სხვა რომელიმე სტრუქტურა. დღევანდელ ეტაპზე ასეთი სუბიექტი საქართველოში მართლაც არ ჩანს – სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები დაშლილია, გაუქმებულია. მეცნიერთა ჯგუფები დაშლილია. ცალკეული მეცნიერები ან იმედდაკარგულნი და ხელჩაქნეულნი, ანდა ემიგრაციაში არიან წასული. არადა, ამ საქმის თაოსნობას გერმანელი ერჰარდის ტიპის კაცის თაოსნობა სჭირდება. მან არაფრისგან უნდა შეძლოს არა განვითარებული ქვეყნების დონეზე გასვლა, არამედ – მათი გადასწრება და მომავალი თაობის – მე-7 თაობის ტექნოლოგიურ წყობაში საქართველოს ლიდერად წარმოჩენა.

ინოვაციური გარღვევის სტრატეგიის ავტორები ნ. ძიძიკაშვილი და დ. გიორხელიძე ვარაუდობენ, რომ მეშვიდე თაობის ტექნოლოგიები იქნება სოცოჰუმანიტარული ტექნოლოგიები და მათი შემუშავების და გამოყენების შესაძლებლობა სწორედ საქართველოშია. ეს შესაძლებლობა არის ქართველების კრეატიული ტვინის პოტენციალი. ამის წამკითხველს, მით უფრო მათ, ვინც იცნობს ნ. ძიძიკაშვილს და დ. გიორხელიძეს, გიჩნდება და გიბრუნდება საქართველოს არათუ გადარჩენის, არამედ მისი მსოფლიოს ერთ-ერთ მოწინავე ქვეყნად გადაქცევის იმედი.

ღმერთმა გვისმინოს!

დასკვნა

ამრიგად, საქართველოს ეკონომიკის სათანადო განვითარებისთვის ინოვაციური, ტექნოლოგიურ-ინოვაციური და ტექნოლოგიური გადაწყობა უნდა მოხდეს. ეკონომიკას არ ჰყოფნის ტექნოლოგიების „დასესხების“ და „გადმოტანის“ სტრატეგია. საჭიროა, შემუშავდეს ინოვაციური გარღვევის სტრატეგია და დაინერგოს იგი ქვეყნის ეკონომიკაში. ამ აზრის არის ყველა პროგრესულად მოაზროვნე ქართველი მეცნიერი, რომლებსაც ჩვენც ვუერთდებით.

ლიტერატურა:

1. თვალჭრელიძე ა., სილაგაძე ა., ქეშელაშვილი გ., გეგია დ., საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პროგრამა, თბ., 2011.
2. საქართველოს ინოვაციური განვითარების კონცეფცია გრძელვადიან პერსპექტივაში (ავტორები ნ. ძიძიკაშვილი, დ. გიორხელიძე), თბ., 2012.
3. საქართველოში ეკონომიკური განვითარების და სიღარიბის შემცირების სტრატეგია, თბ., 2002.
4. ლუდუშაური ზ., ბალიაშვილი ე. და სხვები, მენარმეობა, მცირე მენარმეობა: თეორია და პრაქტიკა, თბ., 2004.

REFERENCES:

1. Tvalchrelidze A., Silagadze A., Keshelashvili G., Gegia D., Social-Economic Development Program of Georgia, Tbilisi 2011. (In Georgian Language)
2. Innovative Development Concept of Georgia in long-term perspective (authors N. Dzidzikashvili, D. Giorkhelidze) Tbilisi 2012 (In Georgian Language)
3. Strategy for Economic development and decrease of poverty in Georgia, Tbilisi 2002 (In Georgian Language).
4. Ghudushauyri Z., Baliashvili E and others, Entrepreneurship, small entrepreneurship, Theory and Practice, Tbilisi 2004 (In Georgian Language)

GEORGIAN ECONOMY REQUIRES BREACH IN INNOVATIONS AND TECHNOLOGIES

Rusudan Papaskiri

Sukhumi State University Associated Professor

RESUME

The article discusses the issue about which strategies – “take from,” “cite,” “strengthening” - - are used for developing Georgian economy from innovative point of view. For this purpose all important statutes are examined critically which directly or indirectly are related to the mentioned issue. Concept of Innovative Development of Georgia is considered as mostly accepted for Georgia (authors N. Dzidzikashvili and D. Giorkhelidze), which uses strategy of innovative “infringement.” The author of article calls it – strengthening in plus.” Strategy is based upon the fundamental, applied and testing-constructor’s works available in the country and their further development in terms of expected scientific revolution. This is rather encouraging and stimulating strategy. Only Government is able to lead this process and in this field to transform the future of Georgia in reality.

The author of article makes report that if government of country reforms this strategy, then Georgia with its scientific potential will be pioneer of technology arrangement.

Keywords: The Priorities , Innovation, Technology, Traditional Infringement, Scientific Potential, Strengthening.